

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Quæstio I. De Prudentia, ejúsque partibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

humano inculcaturus, per os Sapientis in ipso exordio Libri Sapientiae exclamat, dicens: *Diligite Justitiam, qui judicatis terram.* De qua proinde, unicam Distinctione de caeteris Virtutibus Cardinalibus praemissa, praesens Tractatus instituitur.

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Cardinalibus.

QUAESTIO I.

De Prudentia, ejusque partibus.

2. **C**onveniunt Doctores, quatuor esse Virtutes Cardinales, videlicet Prudentiam, Justitiam, Temperantiam, & Fortitudinem; de quibus legitur Sapient. c. 8. *Sobrietatem enim & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.* Ubi per sobrietatem Temperantia, & per virtutem Fortitudo designatur. Idcirco autem haec quatuor dicuntur *Virtutes Cardinales*, quia sunt tanquam aliarum virtutum fontes & cardines: nam quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestae vitae ratio in illis versatur, atque universa boni operis structura eisdem innititur.

Virtutes Cardinales;
quot,
Et cur sic dicantur?

3. Inter has autem primum locum sibi vendicat Prudentia: quae licet secundum essentiam suam sit Virtus intellectualis, ad huc tamen inter Morales merito connumeratur, eo quod actionum nostrarum moralium sit directiva. Qua de causa pluribus passim ea encomiis cohonestatur: Prudentia etenim, sive discretio, a S. P. N. Francisco (teste S. Bonaventura cap. 5. *Legenda*) recte vocatur *Auriga virtutum*: ipsa siquidem est lux agendorum, ars recte vivendi, voluntatis oculus, caeterarum virtutum dux, fons, & norma, sine qua nulla potest consistere. Nam, ut inquit S. Bernardus Serm. 40. super Cantica, *Tolle discretionem (Prudentiam) & virtus vitium erit.* Unde & in Jure Canonico *Prudentiam, sive Discretio mater est omnium virtutum.*

Prudentia encomia.

4. **CONCL. I.** Prudentia est recta agendorum ratio: sive Prudentia, est virtus, quae secundum honesti rationem quid agendum, quid fugiendum sit, homini proponit. Ita in re communis:

Bbb

nam,

nam, ut inquit S. Basiliius Hom. 12. ad Populum, *Prudentia est recta eorum, quae agenda vel non agenda sunt, cognitio.*

An sit unicus habitus?

5. Quia tamen diversa sunt specie agibilia moralia, per Prudentiam in particulari dijudicanda; hinc ipsa non est unicus habitus specie indistinctus, sed tot dantur habitus partiales Prudentiae specie distincti, quot sunt virtutes specie diversae in voluntate, respicientes diversa agibilia moralia, quae à Prudentia in particulari dijudicanda & dirigenda sunt. Quamvis omnes illi habitus partiales constituent unum totalem habitum Prudentiae in viro prudente: unum, inquam, non specie, sed genere; prout cum Doctore Subtili 3. dist. 36. quest. un. §. de alia, notant Scotistae communiter contra nonnullos alios.

Partes subjectivae, potentiales, & integrales Prudentiae, Iustitiae &c. quid?

6. Pro intelligentia sequentium est praemittendum, quòd partes Prudentiae (idem est de Justitia, Temperantia, & Fortitudine dicendum) aliae dicantur subjectivae, aliae potentiales, aliae integrales. *Partes subjectivae* sunt species, seu inferiora, in quas ejusmodi virtus subdividitur. Nomine *Partium potentialium* intelliguntur virtutes, Prudentiae v.g. affines, ad quam proinde ratione magis suae cognationis reducuntur, eique annecti solent. *Partes integrales* tandem vocantur, quae ad perfectum actum Prudentiae concurrere debent: unde hae non ex eo dicuntur integrantes, quasi virtutem ipsam integrent & componant, quemadmodum manus, pes & caput integrant corpus hominis; sed quòd ad perfectum actum virtutis omnes concurrant, ut dictum.

Partes subjectivae Prudentiae sunt quinque; nimirum

Monastica.

7. CONCL. II. Partes subjectivae, seu species sub Prudentia tanquam sub genere contentae, sunt quinque, videlicet Monastica, Oeconomica, Politica, Legislativa, & Militaris. Ita D. Thomas 2. 2. q. 47. & alij. Ratio est: quia *Prudentia* generatim alia est *Monastica* (quam & *Personalem* appellant) estque ea, qua quisque sibi & propriae suae directioni prospicit; & alia *Gubernativa*, quae aliorum prospicit directioni. Atqui *Gubernativa* ulterius aptè subdividitur in quatuor enumeratas posteriores species; quilibet enim earum prospicit directioni aliorum, sed diversimodè; ergo in omnibus erunt quinque.

Oeconomica.

8. Caterùm *Prudentia oeconomica* est, quae totius familiae honestam institutionem tuetur, & gubernat, ejus bonum duntaxat attendens. *Prudentia Politica, seu civilis* est, qua quis rectè novit administrare Rempublicam, legumque observantiam procurare: haec enim spectat bonum commune Civitatis, seu Reipublicae, sicut *oeconomica familiae*, *Prudentia legislativa* est, qua quis novit

Politica, seu Civilis. Legislativa, &

novit idoneas leges condere: & hæc vel maximè necessaria est. **Legislatoribus.** Tandem *Prudentia militaris* est, qua rectè administratur militia: & hæc requiritur in milicibus, & amplius in bellis Ducibus, ut miliciâ rectè administratâ bonum commune strenuè defendatur. **Militariis.**

9. **CONCL. III.** Partes potentiales Prudentiæ tres communiter assignantur cum D. Thoma *loc. cit. quest. 51.* videlicet Eubulia, Synesis, & Gnome. **Partes potentiales Prudentiæ tres.** *Eubulia*, (latinè, bona consultatio) est habitus rectè inclinans ad consultandum, seu ad excogitanda media apta pro consecutione finis. *Synesis* (quod latinè est, sensatè discernere) est habitus disponens ad ferendum rectum judicium de particularibus operabilibus consultatis, idque juxta regulas communes. **Eubulia, Synesis, & Gnome.** *Gnome* est habitus rectè judicandi ex principijs quibusdam altioribus præter ordinarias leges, sive contra tenorem verborum legis: prout fit per *Epichejam*, quæ est benigna legis interpretatio secundum æquum & iustum, quâq; nunquam determinantur, seu practicanda judicantur aliqua contra verba legis, etsi non contra mentem legis; eò quòd ejusmodi casum ob speciales circumstantias non censeatur legislator comprehendere voluisse sub lege generaliter lata. **Epicheja, quid?** (a) *Ue diu. in Tract. 2: Dist. 4. n. 9. & seq.* Notat tamen Herincx *diff. 1. de Prudentia, q. r. num. 15.* quòd *Synesis* & *Gnome* reverà sint ipsamet Prudentia, eamque integrent, uti diversi habitus circa diversas conclusiones integrant unam scientiam totalem.

10. **CONCL. IV.** Partes integrantes, sive integrales Prudentiæ, à S. Thoma *loc. cit. quest. 48.* & alijs, octo numerantur. I. **Partes integrales Prudentiæ sunt octo, quæ?** *Memento prætorum*: nam hæc magnam opem affert ad rectè formandas deliberationes de fine, ac medijs ad finem assumendis; quia ex ea nascitur experientia, optima rerum magistra. II. *Intellectio*; id est, cognitio primorum principiorum practicozum: III. *Dolitas*; qua quis faciliatur ad promptè acquiescendum monitis prudentium, quibus rectè instruitur. IV. *Solertia*; qua operans disponitur ad facilem, & subitam mediocum excogitationem. V. *Ratio*; qua quis promptus efficitur ad inferendum unum ex alio simili; atque applicandum principia generalia ad particulares conclusiones. VI. *Circumspectio*; per hanc quippe habilitatur homo ad rectè expendendas omnes circumstantias actionis moralis. VII. *Prudentia*; qua rectè expenduntur futura agibilia moralia, veluti iam connexa cum presentibus. VIII. *Cautio*; qua instruitur operans, qualiter declinare debeat.

impedimenta occurrentia, & ne sub specie boni voluntas applicetur malis. Sciendum tamen, quod prædictæ octo non eodem modo censeantur partes integrantes Prudentiæ: nam quinque priores eatenus dicuntur tales, in quantum præquiruntur ut conditiones præviæ ad actum, seu executionem Prudentiæ; sed tres posteriores, quatenus sunt aliqui actus Prudentiæ, ut notat Sannig *dist. 2. de Prud. quest. 1. n. 12.*

Q U Æ S T I O II.

De Vitijs Prudentiæ oppositis.

Prudentiæ
quæ vitia
opponan-
tur?

11. **C**ONCL. I. Licet omne peccatum opponatur Prudentiæ, eò quod sit contra rectum ejus dictamen; magis tamen directè, ac generatim loquendo, opponitur Prudentiæ hinc per defectum Imprudentia, illinc per excessum, seu quasi excessum, Prudentia falsa sive fucata. Ita communis; & ratio est: quia Prudentia consistit in medio, non minus, ac aliæ Virtutes morales; ergo potest contra eam peccari non solum per defectum, sed etiam per excessum, seu quasi excessum. Unde inquit Apostolus Rom. 12. *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.*

Per defe-
ctum con-
tra Pruden-
tiam pecca-
tur
Præcipita-
tione,
Inconside-
ratione,

12. **C**ONCL. II. Per defectum, sive Imprudentiam, peccatur contra virtutem Prudentiæ quadrupliciter, videlicet Præcipitatione, Inconsideratione, Inconstantiâ, & Negligentiâ. Et quidem Præcipitatione peccatur contra Prudentiam, dum quis proposito aliquo sine statim opus aggreditur, non præmissâ sufficienti deliberatione de totius negotij qualitate, de medijs illud exequendi, deque cavendis impedimentis. *Inconsideratione* peccatur contra ipsam, dum temerè judicatur, & concluditur de ipso opere exequendo, non præmissâ diligenti rerum ac circumstantiarum inspectione. *Inconstantiâ* verò contra Prudentiam peccat ille, qui rebus jam semel deliberatis, ac rectè judicatis, sine ulla, vel certè sine sufficienti causa mutat judicium suum. Et tandem contra eandem Prudentiam peccatur *Negligentiâ*, quæ est omissio diligentis requisitæ in actu intellectus ad excitandam & dirigendam voluntatem, ac vires externas, ut exequantur illud opus, quod faciendum esse judicatum est.

Inconstan-
tiâ, &

Negligen-
tiâ.

13. **C**ONCL.